

Paremmiin sanoen

Tässä osastossa esitetään julkisuudesta poimittuja kielivirheitä ja tyylikömpelyyksiä lyhyesti perusteltuine korjausehdotuksineen

Esimerkkejä kielentarkastajan työstä. Seuraava on alkuperäisestä käsi- kirjoituksesta: »Hän varustaa meidät myös parilla merkittävällä varauksella korrelaation menetelmää käytettäessä: tutkijan on varauduttava siihen, että kysymyksessä saattaa toisinaan olla osittainen korrelaatio. Toiseksi tutkijan on varauduttava siihen, että toinen tai molemmat muuttuvista suureista on jaettavissa osatekijöihin eli komponentteihin, joiden sisäinen yhdenmukaisuus eli konsistenssi on kiistanalainen.» Katkelma sisältää joukon virheitä ja kömpelyyksiä: 1. »Varustaa meidät parilla varauksella» — ylen paperinen käänne. 2. Temporaalirakenne »käytettäessä» riippuu ilmassa: mitä tapahtuu samaan aikaan kun korrelaation menetelmää käytetään? 3. Varauksia ilmoitetaan olevan kaksi, mutta kaksoispisteen jälkeen pienellä kirjaimella alkava jakso mainitsee vain yhden — toinen seuraa erillisenä virkkeenä. 4. »Toinen tai molemmat on jaettavissa» — predikaatin sopeutuminen kahdesta disjunktiiivisesta subjektista etäisemmän mukaan häiritsee. Korjattuna katkelma kuuluisi esim.: »Hän esittää myös pari varausta, jotka on otettava huomioon korrelaation menetelmää käytettäessä: tutkijan on varauduttava ensiksikin siihen, että saattaa olla osittainen korrelaatio, toiseksi siihen, että toinen tai molemmat muuttuvat suureet voidaan jakaa osatekijöihin . . . »

Toinen esimerkki: »Amerikkalainen jalkaväkijataljoonan ohjesääntö

tuo hyvin selvin sanoin esiin vaikeudet, joka metsässä vaikeuttavat tulen käyttöä lyhyiden ampumaetäisyyksien sekä tähystyksen ja tulenjohton vaikeutumisen vuoksi.» Siis: vaikeudet vaikeuttavat vaikeutumisen vuoksi. »Esiin tuominen» on tarpeeton käännöslaina. Virkkeen voisi sieventää asuun: . . . ilmaisee hyvin selvin sanoin, että tulen käyttöä metsässä vaikeuttavat lyhyet ampumaetäisyydet ja huonot tähystys- ja tulenjohtomahdollisuudet.

*

»Tänä keväänä valmistautuu tiedekunta viettämään toisia *maisterin-* ja *tohtorinpromootioitaan.*» Kursivoidut sanat ovat tässä saaneet muotonsa yhdyssanojen *maisterin-* ja *tohtorinvihkiäiset* mukaisesti: *promootio* on käsitetty plurale tantumiksi kuten *vihkiäiset*, ja määräysosat ovat objekti- genetiivissä. Yleensä menetellään lainasanoissa toisin: vaikka pidetään *juhlat*, vietetään *festivaali* (uusi muotisana!), samoin *soirée*, vaikka *illamat*; myös tarjotaan *supee* eikä *supeat* 'illalliset'. Määräysosan kohdalta taas verrattakoon esim. sanoja *ilmanpuristin* ja *ilmakompressori*: suomalaisen sanan objektigenetiivi ei ulotu vierasperäisen sanan määräykseen. Normaaleja asuja olisivat alussa mainituistakin sanoista *maisteri-* ja *tohtoripromootio*.

*

»Taloudellinen kehitys on tehnyt mahdolliseksi entistä useammille käydä *keskikoulu ja lyseo*» (Uusi Suomi,

toinen pääkirjoitus 31. 6.). Virhe — nominatiivin kaltainen akkusatiivi aktiivin indikatiivimuodon objektina olevan infinitiivin objektina — on hyvin yleinen huolimatta siitä, että kielioppien säännöt ovat tässä kohden selvät: objektin pitäisi kuulua *keskikoulun ja lyseon*. Ilmeisesti objektina oleva infinitiivi kielitunteessa pyrkii rinnastumaan subjektina olevan kanssa (esim.: Taloudellisen kehityksen vuoksi on entistä useammille tullut mahdolliseksi käydä keskikoulu ja lyseo). Sen tapaista lausetta kuin »Toimisto sai tehtäväkseen laatia *koko kaupunkia koskeva yhtenäinen rakennussuunnitelma*» perustellaan — kuten Kielitoimisto on kokenut — usein sillä, että objekti kuuluu substantiivin (»tehtäväkseen») määräyksenä olevaan infinitiiviin. Perustelu

on tietenkin erheellinen, sillä infinitiivi »laatia» ei ole substantiivin attribuuttina, vaan objektina sanaliitolle »sai tehtäväkseen».

*

»Tämä saattaa jossakin määrin *olla vaikuttanut* hänen eroamiseensa.» Lause maistuu käännetyltä, sillä suomessa ei normaalisti käytetä modaalisen apuverbin preesensia infinitiivin perfektin ohella kuten useissa muissa kielissä (esim. Detta kan ha medverkat — —), vaan ilmaus kierretään panemalla apuverbi perfektiin: »Tämä *on saattanut* j.m. *vaikuttaa* h.e.» Näin siinäkin tapauksessa, että apuverbi loogillisesti katsoen ehdottomasti kuuluisi preesenssiin: »Hän *on tainnut joutulla* kotiin.»